

Nagy Péter: Rosta. Tanulmányok. Bp. 1965. Szépirodalmi K. 447 l.

Nagy Péter kötete tanulmányok, cikkek, bírálatok gyűjteménye, amely — hasonló jellegű kiadványok természete szerint — különböző céllal és alkalomból készült írásokat foglal egységes keretbe. Tárgyának meghatározó sajátossága: az új és legújabb magyar irodalom vizsgálata egy előre és külön meg nem fogalmazott, de a kötet hosszabb-rövidebb tanulmányaiból és kritikáiból fokozatosan kirajzolódó felfogás alapján. A szemléletmódnak ez az érdekesen s szinte az olvasó szeme előtt formálódó, gazdagodó egysége a formális tematikai és műfaji szerkezet mellett a kötet voltaképpeni rendszerező elve.

Könyve első részében adja meg az egész gyűjtemény irodalomtörténeti alapvetését. A magyar századforduló irodalmának elvi fejtegetése után a korszak egy sor jelentős alkotójáról értekeznek, részben önálló portrékat kerekítve, részben pedig nagyobbszabású kritikákat elemző tanulmányokká növesztve. Századunk legnagyobb prózaírójáról, Móricz Zsigmondról szóló monográfiája után s a század egyik legellentmondásosabb íróegységére, Szabó Dezső életművének feldolgozása kapcsán is nagy figyelmet fordított a modern magyar irodalom kiemelkedő egységiségeire. Ennek az érdeklődésnek bizonyos értelemben alkalomszerű, de a történelmi folyamatokba beilleszkedő termékei az itt is közzétett, Kaffka Margit, Babits Mihály, Molnár Ferenc, Karinthy Frigyes, Móra Ferenc, Gelléri Andor, Pap Károly művészetének fontos vonatkozásait taglaló tanulmányai. Mint látható, ezekben az írásokban huszadik századi irodalmunk második nagy vonulatához tartozó életműveket világít át, s értékelésüket fontos új szempontokkal gazdagítja.

A szerző, mint ahogy ez a huszadik század irodalmának kutatóinál szinte természetes, élénk kritikai tevékenységet is folytat. Az irodalomtörténet módszerei és eredményei ezen a területen is kiválóan gyümölcsözteszhetők. Különösen olyan szerzők esetében, akik életművük egy részével már irodalomtörténeti jelentőségűek, s akiknek további tevékenysége nemcsak új művek sorozatát jelenti, hanem sajátos tendenciák kibontakozásának, módosulásának általánosabb érdekű tanulságaival is szolgál. Illyés Gyuláról, Németh Lászlóról, de akár Tamási Áronról írott miniatűr tanulmányai e tekintetben is fontos szerepet töltenek be. Jelentős kritikai tevékenységet azonban aligha lehet pusztán ilyen módon, tehát tudományos eredmények adaptációja segítségével kifejezni. Nagy Péter kritikusai munkássága az aktuális problémákra, s az irodalmi élet sodrására is kiterjed, s a frissen megjelent művek recenziálására is szívesen vállalkozik, s ki kell emelnünk

azt az erényét, hogy nemcsak jelentős művekkel foglalkozik, hanem a tanulság okából kisebb értékű vagy egyenesen hibáival jellemző erejű alkotásokat is analizál. Köztudomású, hogy az irodalmi fejlődés tendenciáit lehetetlen átfogni másképp, mint az értékskála egészének ismeretében, s viszonyítási pontokat kell keresni az átlagtermés már csak mennyiségileg is alig áttekinthető tömegében.

Legújabb irodalmunk mérföldköveinek kijelölésében is vannak a szerzőnek érdemei. Régebbi keletű Juhász Ferenc-tanulmánya egy bontakozóban levő életmű érdekes elemzése, Weöres Sándor, Goda Gábor, Illés Endre vagy akár Csoóri Sándor egy-egy kötetéről írott kritikái pedig megannyi adalékot jelentenek legújabb irodalmunk neves alkotóinak minősítéséhez. A szerző, mint ahogy nagyobb terjedelmű munkái bizonyítják, előszeretettel foglalkozik a próza kérdéseivel. A felszabadulás utáni prózával is foglalkozott, mégpedig összefoglaló igénnyel egy régebbi tanulmányában, ezt azonban e kötetébe nem vette fel, nyilván túlhaladott szemlélete miatt, ilyen irányú érdeklődését itt a *Gondolatok a modern regényről* című esszéje jelzi.

Nem szerepelnek a gyűjteményben, s ezt némileg hiányoljuk, színi kritikái. Lehetséges, hogy ezek, mivel javarészt újabb keletűek, egyszerűen technikai okokból szorultak ki a korábban megszerkesztett kötetből. Az értékes és fontos tanulmánykötethez kritikai megjegyzésként még annyit szükségesnek érzek hozzáfűzni, hogy néhány túlzottan is alkalomszerű írás kihagyása csak erősítette volna a könyv változatos anyagában, szemlélet-egységében logikusan megnyilvánuló ízlés és felfogás eredetiségét és tanulságait.

Wéber Antal

Hevesi Sándor: Az előadás, a színjátszás, a rendezés művészete. Válogatta, sajtó alá rendezte és jegyzetekkel ellátta: Staud Géza. Az előszót írta: Kazimir Károly. Bp. 1965. Gondolat K. 407 l.

Hevesi Sándor dramaturgiai munkáiból — 5 év alatt — immár a harmadik gyűjteményes kötet jelent meg. A *drámaírás iskolája* című válogatás (1961) a drámai és színpadi szerkesztés problémáival foglalkozó cikkeit, az *Amit Shakespeare álmodott* című kötet (1964) Shakespeare egyes műveiről, hazai Shakespeare-előadásokról, műfordításokról szóló tanulmányait, esszéit tartalmazza. E kötetek tematikailag egységesek, a bennük megnyilatkozó szemléleti egyenetlenségek viszont jelzik, hogy a század elején kialakított, ekkor még a fejlődést szolgáló dramaturgiai nézeteit Hevesi a világháború után nem tudta továbbfejleszteni, azok az 1930-as évekre egyre konzervatívabbakká váltak.